

คู่มือ

กิจกรรมการเรียนรู้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ด้วยกระบวนการบัญชีครัวเรือน

“จะประหยัด เก็บออม พอเพียง เริ่มตั้งแต่ตนเอง ครอบครัว และชุมชน”

ครัวเรือนที่

ชื่อ-สกุล.....

บ้านเลขที่..... หมู่ที่..... ตำบลพิปูน อำเภอพิปูน จ.นครศรีธรรมราช

จัดโดย

องค์การบริหารส่วนตำบลพิปูน อำเภอพิปูน จังหวัดนครศรีธรรมราช

ร่วมกับ

กศน.ตำบลพิปูน อำเภอพิปูน จังหวัดนครศรีธรรมราช

วัตถุประสงค์ในการจัดทำบัญชีครัวเรือน

วัตถุประสงค์เพื่อกระตุ้นให้เกิดการทำบัญชีครัวเรือน และปรับเปลี่ยนพฤติกรรมหลังการจัดทำบัญชีครัวเรือนเพื่อการออม การทำบัญชี คือ การจดบันทึกข้อมูลเกี่ยวกับรายรับและรายจ่าย หรือบันทึกรายการทรัพย์สิน ได้แก่ ข้าวของเงินทอง บัญชีครัวเรือน คือการบันทึกรายรับรายจ่ายประจำวัน และรวมถึงการบันทึกข้อมูลด้านทรัพย์สินต่างๆ ส่วนการออม คือประหยัด เก็บหอมรอบริบ เช่น ออมทรัพย์ ข้อมูลที่ได้จากการทำบัญชีจะทำให้ทราบว่า มีจำนวนรายรับ - รายจ่ายจากที่ไหน เท่าใดในแต่ละวัน เดือน และปี เพื่อจะได้เห็นภาพรวมว่า มีรายจ่ายเกินรับเท่าใด รายการใดจ่ายน้อยจ่ายมาก จำเป็นมากน้อยเพียงใด เช่น ซื้ออาหาร ดอกเบี้ย ซื้อยา ซื้อเสื้อผ้า ซ่อมแซมบ้าน การศึกษา เป็นต้น เมื่อนำมาบวกลบกันแล้ว ขาดดุล - เกินดุลไปเท่าใด บัญชีครัวเรือนก็จะเป็ประโยชน์ต่อการวางแผนรายได้รายจ่ายทั้งในปัจจุบันและอนาคต

ในทางเศรษฐศาสตร์ เงินหรือรายรับที่ได้มานั้นบุคคลควรมีการจัดการออกเป็น 3 ส่วน ส่วนหนึ่งไว้ใช้จ่าย ส่วนหนึ่งไว้ใช้เพื่อการลงทุน และอีกส่วนไว้ใช้เพื่อการออมในอนาคต หากครัวเรือนใดที่สมาชิกหาเงินมาได้แล้ว มีการบันทึกการใช้จ่ายทั้งหมดก็จะทำให้เห็นภาพว่า ต้องจัดสรรเงินอย่างไรจึงจะถือว่าพอประมาณ ขออ้างอิงตามหลักเศรษฐศาสตร์อีกครั้งว่า “ของฟรีไม่มีในโลก” ดังนั้น ทุกอย่างจึงมีค่าใช้จ่าย จึงต้องนำมาคำนวณเป็นรายจ่ายและรายรับ แม้กระทั่งการออมแบบผ่อนรายเดือน อย่างเช่นในประเทศสิงคโปร์ มีการบังคับให้ออมเพื่อดูแลสุขภาพตนเองในยามสูงอายุ (Medisave) เป็นการออมที่รัฐบังคับประชาชน ดังนั้น รัฐจะไม่ต้องจ่ายเงินเพื่อสุขภาพ หากแต่ละคนได้วางแผนในอนาคตเรื่องการออมไว้ ซึ่ง จะทำให้ชีวิตในยามสูงอายุมิเงินพอที่จะจับจ่ายรักษาตน ประเทศชาติก็เช่นกัน หากผู้นำรัฐบาลมีการระดมการออม สร้างค่านิยมการอดออม เพื่อให้กระแสเงินสะพัดภายในประเทศ ประเทศก็ไม่ต้องมีหนี้สาธารณะมาก และท้ายที่สุดก็ไม่ตกเป็นภาระภาษีแก่ราษฎรมากนัก

หลักการและเหตุผล

วัฒนธรรมหนี้ในสังคมไทยเริ่มเปลี่ยนแปลงคุณค่า ความหมาย ความสำคัญ ภูมิปัญญา เงื่อนไข ปัจจัยแบบแผนพฤติกรรม ผลผลิต ผลลัพธ์ไปจากเดิม เมื่อสังคมไทยเริ่มรับวัฒนธรรมหนี้สมัยใหม่เข้ามาใช้มากขึ้น เนื่องจากวัฒนธรรมหนี้สมัยใหม่ไม่ได้ถูกนำมาใช้ในนิยามของการพึ่งพาอาศัยกันและกันอย่างพอเพียง สมดุล และเป็นธรรมตามแบบพื้นฐาน หากแต่ถูกนำมาใช้เพื่อการค้ากำไร แสวงหาผลประโยชน์ที่กดขี่เอารัดเอาเปรียบให้ดีที่สุดเท่าที่จะทำได้ ทั้งนี้บุญคุณและหนี้สิน และเชื่อมโยงภาวะหนี้เหล่านั้นสู่การถือครองสิทธิที่ผูกขาดอำนาจต่างๆ ทางเศรษฐกิจ การเมือง การปกครอง การบริหารจัดการ และการใช้ประโยชน์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างไม่เป็นธรรม โดยนำเข้าภูมิปัญญา เงื่อนไข ปัจจัย แบบแผนพฤติกรรม ระเบียบกฎเกณฑ์ กฎหมาย ระบบ และกลไกวัฒนธรรมหนี้สมัยใหม่เข้ามาใช้ ซึ่งมีความสลับซับซ้อนแตกต่างจากวัฒนธรรมหนี้แบบพื้นบ้าน จนยากที่ชาวบ้านจะเรียนรู้ เข้าใจ และรู้เท่าทันได้ ทำให้สังคมเกิดการพึ่งพาอาศัยกันและกันในลักษณะที่ไม่พอดี ไม่พอเพียง ไม่สมดุลและไม่เป็นธรรม ส่งผลให้เกิดเหตุการณ์สำคัญต่างๆ ที่เป็นปัญหาสังคมขึ้นเป็นระยะๆ

การทำบัญชีครัวเรือนหรือการจดบัญชี จะทำให้เราทราบว่า มีรายได้มากน้อยแค่ไหนสามารถลดค่าใช้จ่ายรายการใดออกไปได้บ้าง น่าจะทำให้สร้างความสมดุลระหว่างรายได้และค่าใช้จ่ายให้เหมาะสมแก่ฐานะทางการเงินเฉพาะตัวได้ดีพอสมควร ผลพวงของการทำบัญชีครัวเรือนยังปลูกฝังให้เกิดการเก็บออม เรียนรู้ที่จะใช้จ่ายอย่างประหยัด และการพึ่งพาตนเองอย่างยั่งยืนก็จะเกิดขึ้นตลอดไป

ความรู้เกี่ยวกับการทำบัญชีครัวเรือน

จากสถานะสังคมปัจจุบันที่เต็มไปด้วยกระแสวัตถุนิยมและความฟุ้งเฟ้อ ฟุ้งเฟ้อ จนทำให้คนไทยหลง
เดินทางผิดไปตามกระแสนิยมจนกลายเป็นปัญหาโดยเฉพาะปัญหาหนี้สินที่ไม่มีวัน จบสิ้น อย่างไรก็ตามคนไทยยังมี
ทางออกซึ่งการจะดำรงชีวิตให้อยู่รอดภายใต้สังคมในปัจจุบันแนวทางหนึ่งที่ประชาชนไทยควรยึดถือคือการ
พึ่งตนเอง รู้จักความพอประมาณ และไม่ประมาทตามแนวปรัชญา “เศรษฐกิจพอเพียง” ของพระบาทสมเด็จพระ
เจ้าอยู่หัวที่ทรงมองเห็นถึงความสำคัญของการสร้างภูมิคุ้มกันให้กับตัวเองรู้จักความพอมีพอกิน พอมีพอใช้ คำนึงถึง
หลักเหตุผลและการประมาณตนเองพร้อมกับทรงเตือนสติประชาชนคนไทยไม่ให้ประมาทโดยเฉพาะการใช้จ่ายเงิน
อันเป็นปัจจัยสำคัญในการดำเนินชีวิต

การทำบัญชี คือ การจดบันทึกข้อมูลเกี่ยวกับเงินไขปัจจัยในการดำรงชีวิตของตนเอง และภายใน
ครอบครัว ชุมชนรวมถึงประเทศ ข้อมูลที่ได้จากการบันทึกจะเป็นตัวบ่งชี้อดีตปัจจุบันและอนาคตของชีวิตของ
ตัวเองสามารถนำข้อมูลอดีตมาบอกปัจจุบันและอนาคตได้ ข้อมูลที่ได้ ที่บันทึกไว้จะเป็นประโยชน์ต่อการวางแผน
ชีวิตและกิจกรรมต่าง ๆ ในชีวิตในครอบครัว

บัญชีครัวเรือน มิได้หมายถึงการทำบัญชีหรือบันทึกรายรับรายจ่ายประจำวันเท่านั้นแต่อาจหมายถึงการ
บันทึกข้อมูลด้านอื่น ๆ ในชีวิต ในครอบครัว เป็นต้น ของเราได้ด้วยเช่น บัญชีทรัพย์สิน พันธุ์พืช พันธุ์ไม้ ในบ้านเรา
ในชุมชนเราบัญชีความรู้ความคิดของเรา บัญชีผู้ทรงคุณ ผู้รู้ในชุมชนเราบัญชีเด็กและเยาวชนของเรา บัญชีภูมิปัญญา
ด้านต่าง ๆ ของเรา เป็นต้น หมายความว่าสิ่งหรือเรื่องราวต่าง ๆ ในชีวิตของเรา เราจดบันทึกได้ทุกอย่างหาก
ประชาชนทุกคนจดบันทึกจะมีประโยชน์ต่อตนเอง ครอบครัว ชุมชนและประเทศจะเป็นแหล่งเรียนรู้ ครอบครัว
เรียนรู้ ชุมชนเรียนรู้และประเทศเรียนรู้การเรียนรู้เป็นที่มาของปัญญา ปัญญาเป็นที่มาของความเจริญทั้งกาย สังคม ใจ
และจิตวิญญาณของมนุษย์จะเห็นว่า การทำบัญชีหรือการจดบันทึกนี้สำคัญยิ่งใหญ่มากบุคคลสำคัญในประเทศหลาย
ท่านเป็นตัวอย่างที่ดีของการจดบันทึก เช่น ท่านพุทธทาส ในหลวง และสมเด็จพระเทพ ล้วนเป็นนักบันทึก
ทั้งสิ้น การบันทึก คือ การเขียนเมื่อมีการเขียนย่อมมีการคิด เมื่อมีการคิดย่อมก่อปัญญาแก้ไขปัญหาได้โดยใช้เหตุผล
วิเคราะห์พิจารณา ได้ถูกต้อง นั่นคือทางเจริญของมนุษย์

การทำบัญชีครัวเรือนในด้านเศรษฐกิจหรือการบันทึกรายรับรายจ่ายที่ทางราชการพยายามส่งเสริมให้
ประชาชนได้ทำกัน นั้นเป็นเรื่องการบันทึกรายรับรายจ่ายประจำวันประจำเดือนว่า มีรายรับจากแหล่งใดบ้างจำนวน
เท่าใด มีรายจ่ายอะไรบ้าง จำนวนเท่าใด ในแต่ละวัน สัปดาห์ เดือน และ ปีเพื่อจะได้เห็นภาพรวมว่า ตนเองและ
ครอบครัวที่รายรับเท่าใด รายจ่ายเท่าใดคงเหลือเท่าใด หรือ เงินไม่พอใช้เท่าใด คือ รายจ่ายมากกว่ารายรับและสำรวจ

ว่ารายการใดจ่ายน้อยจ่ายมาก จำเป็นน้อยจำเป็นมาก จำเป็นน้อย อาจลดลงจ่ายเฉพาะที่จำเป็นมาก เช่น ซื้อกับข้าว ซื้อยา ซื้อเสื้อผ้าซ่อมแซมบ้าน การศึกษา เป็นต้น ส่วนรายจ่ายที่ไม่จำเป็นให้ลด ละ เลิก เช่น ซื้อบุหรี่ ซื้อเหล้า เล่นการพนัน เป็นต้น เมื่อนำรายรับ รายจ่ายมาบวกลบกันแล้วขาดดุลเกินดุลไปเท่าใด เมื่อเห็นตัวเลขจะทำให้เราคิดได้ว่าสิ่งไม่จำเป็นนั้นมีมากหรือน้อยสามารถลดได้หรือไม่ เลิกได้ไหมถ้าไม่ลดไม่เลิกจะเกิดอะไร กับตัวเอง ครอบครัว ชุมชน และประเทศ หากเราวางแผนการรับการจ่ายเงินของตนเองได้ เท่ากับว่ารู้จักความเป็นคนได้พัฒนาตนเอง ให้เป็นคนมีเหตุผล เป็นคนรู้จักพอประมาณเป็นคนรักตนเอง รักครอบครัว รักชุมชน และรักประเทศชาติมากขึ้นจึงเห็นได้ว่าการทำบัญชีครัวเรือน ในเรื่องรายรับรายจ่ายก็คือวิถีแห่งการเรียนรู้เพื่อพัฒนาชีวิตตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงนั่นเอง เพราะปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง คือ ปรัชญาชีวิตที่ถูกต้องเหมาะสมพอดี สอดคล้องถูกต้องตามกฎธรรมชาติที่มีทั้งความเป็นเอกภาพและดุลยภาพอยู่เสมอ

การทำบัญชีครัวเรือนเป็นการจัดบันทึกรายรับรายจ่ายประจำวันของครัวเรือนและสามารถนำข้อมูลมาวางแผนการใช้จ่ายเงินในอนาคตได้อย่างเหมาะสม ทำให้เกิดการออมการใช้จ่ายเงินอย่างประหยัดคุ้มค่า ไม่ฟุ่มเฟือย ดังนั้นการทำบัญชีครัวเรือนมีความสำคัญดังนี้

1. ทำให้ตนเองและครอบครัวทราบรายรับ รายจ่าย หนี้สินและเงินคงเหลือในแต่ละวัน

รายรับหรือ รายได้ คือ เงินหรือสินทรัพย์ที่วัดมูลค่าได้ ที่ได้รับการประกอบอาชีพหรือผลตอบแทนที่ได้รับจากการให้ผู้อื่นใช้สินทรัพย์ หรือผลตอบแทนจากการลงทุนในรูปแบบต่างๆ เช่น รายได้จากค่าจ้างแรงงาน เงินเดือน ดอกเบี้ยรับจากเงินฝากธนาคาร หรือ จากเงินให้กู้ยืมรายได้จากการขายสินค้าหรือบริการ เป็นต้น

รายจ่ายหรือ ค่าใช้จ่าย คือ คือ เงินหรือสินทรัพย์ที่วัดมูลค่าได้ ที่จ่ายออกไปเพื่อให้ได้สิ่งตอบแทนกลับมาสิ่งตอบแทนอาจเป็นสินค้าหรือบริการ เช่น ค่าอาหาร ค่าน้ำค่าไฟฟ้า (ค่าสาธารณูปโภค) ค่าน้ำมัน ค่านั่งสือตำรา เป็นต้น หรือรายจ่ายอาจไม่ได้รับสิ่งตอบแทนคือสินค้าหรือบริการก็ได้ เช่น เงินบริจาคเพื่อการกุศลเงินทำบุญทอดกฐิน ทอดผ้าป่า เป็นต้น

หนี้สินคือ ภาระผูกพันที่ต้องชดใช้คืนในอนาคตการชดใช้อาจจ่ายเป็นเงินหรือของมีค่าที่ครอบครัวหรือตนเองมีอยู่ หนี้สินเป็นเงินหรือสิ่งของที่มีค่าที่ครอบครัวหรือตนเองได้รับมาจากบุคคลหรือแหล่งเงินภายนอกเช่นการกู้ยืมเงินจากเพื่อนบ้าน การกู้ยืมเงินจากกองทุนต่างๆ การซื้อสินค้าหรือบริการเป็นเงินเชื่อการซื้อสินทรัพย์เป็นเงินผ่อนชำระ หรือการเช่าซื้อ เป็นต้น

เงินคงเหลือคือ เงิน หรือทรัพย์สินที่วัดมูลค่าได้หลังจากนำรายรับลบด้วยรายจ่ายแล้วปรากฏรายรับมากกว่ารายจ่ายจะทำให้มีเงินคงเหลือหรือในหลักทางบัญชีเรียกว่า กำไรแต่หากหลังจากนำรายรับลบด้วยรายจ่ายแล้วปรากฏว่ารายจ่ายมากกว่ารายรับจะทำให้เงินคงเหลือติดลบหรือทางบัญชีเรียกว่าขาดทุนนั่นเอง

2. นำข้อมูลการใช้จ่ายเงินภายในครอบครัวมาจัดเรียงลำดับความสำคัญของรายจ่ายและวางแผนการใช้จ่ายเงินโดยพิจารณาแต่ละรายการในแต่ละวันมีรายจ่ายใดที่มีความสำคัญมากและรายจ่ายใดไม่จำเป็นให้ตัดออกเพื่อให้การใช้จ่ายเงินภายในครอบครัวมีพอใช้และเหลือเก็บเพื่อการออมทรัพย์สำหรับใช้จ่ายสิ่งที่เป็นในอนาคตบัญชีครัวเรือน

ถือเป็นส่วนสำคัญในการปฏิบัติตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง โดยยึดหลัก 3 ข้อคือการพอประมาณถ้ารู้รายรับรายจ่าย ก็จะใช้แบบพอประมาณ แต่มีเหตุผลรู้ว่ารายจ่ายใดจำเป็นไม่จำเป็น และเมื่อเหลือจากใช้จ่ายก็เก็บออมนั่นคือภูมิคุ้มกันที่เอาไว้อุปถัมภ์ตัวเราและครอบครัวบัญชีครัวเรือนสามารถจัดได้หมด จึงนับว่ามีประโยชน์มาก

ข้อควรระวังในการจัดทำบัญชีครัวเรือน คือลืมบันทึกบัญชี ทำให้ขาดความต่อเนื่องในการบันทึก และส่งผลให้ไม่ขอยกบันทึก ผู้จัดทำเข้าใจผิดในรายการบัญชี ไม่เข้าใจรายการที่เป็นรายรับ จึงไม่ได้บันทึกบัญชีเช่น ลูกส่งเงินมาให้พ่อแม่สำหรับใช้จ่ายทุกวันสิ้นเดือนแต่พ่อแม่ไม่ได้บันทึกบัญชีรายรับเนื่องจากเข้าใจว่าเงินที่ได้รับมานั้นมิได้เกิดจากการประกอบอาชีพของตนเองหรือเข้าใจผิดรายการหนี้สินแต่บันทึกว่าเป็นรายรับทำให้มิได้เก็บเงินไว้สำหรับจ่ายชำระหนี้ในอนาคต เช่นยืมเงินจากเพื่อนบ้านมาใช้จ่ายภายในครอบครัวถึงแม้จะได้รับเงินมาแต่รายการดังกล่าวไม่ถือว่าเป็นรายรับเนื่องจากตนเองมีภาระผูกพันที่ต้องชดใช้ในอนาคตซึ่งอาจต้องชดใช้เงินต้นพร้อมด้วยดอกเบี้ยด้วยจากสาเหตุดังกล่าวอาจทำให้ครอบครัววางแผนการใช้จ่ายเงินผิดพลาด

ส่วนข้อผิดพลาดอีกประการหนึ่งคือการเขียนชื่อรายการผิด การบันทึกตัวเลขผิดการบวกหรือการลบจำนวนเงินผิด อาจเกิดจากการลืมจดบันทึกรายการบัญชีหรือบันทึกรายการซ้ำๆ กันหลายรายการปัญหาดังกล่าวแก้ไขโดยการคำนวณจำนวนเงินกระทบยอดเงินคงเหลือในบัญชีกับยอดเงินฝากธนาคารที่ครอบครัวมีอยู่จริงหรือยอดเงินที่เก็บไว้สำหรับใช้จ่ายจริงหากพบว่ายอดเงินคงเหลือในบัญชีเท่ากับยอดเงินคงเหลือในบัญชีเงินฝากธนาคารแสดงว่าการจัดทำบัญชีถูกต้องแต่หากกระทบยอดแล้วยอดเงินทั้งสองไม่เท่ากันอาจเกิดจากการบันทึกบัญชีผิดพลาดหรือเงินสดของครอบครัวสูญหาย

การวางแผนการใช้จ่ายเงินให้เหมาะสมระหว่างรายรับและรายจ่ายครอบครัวต้องมีรายรับมากกว่ารายจ่าย หากพบว่ารายรับน้อยกว่ารายจ่ายต้องหาแนวทางนำเงินมาใช้จ่ายให้เพียงพอ โดยอาจต้องกู้ยืมเงินมาใช้จ่ายแต่การกู้ยืมเงินไม่ใช่แนวทางแก้ไขปัญหาดังกล่าวได้เพียงแต่ช่วยให้การใช้จ่ายมีสภาพคล่องชั่วคราวเท่านั้นและในระยะยาวยังส่งผลให้ครอบครัวมีภาระหนี้สินจำนวนมาทั้งเงินต้นและดอกเบี้ยซึ่งจะเพิ่มจำนวนมากขึ้นตามระยะเวลาที่ยาวนานในการกู้ยืมเงินเป็นปัญหาที่แก้ไขได้ยากสำหรับการแก้ไขปัญหาคาดสภาพคล่องในการใช้จ่ายเงินหรือปัญหารายรับไม่เพียงพอกับรายจ่ายนั้นมีแนวทางดังนี้

1. การตัดรายจ่ายที่ไม่จำเป็นออกเพื่อลดภาระการจ่ายเงินออกจากครอบครัว เช่นรายจ่ายเกี่ยวกับการพนัน สิ่งเสพติดของมีนเมา รายจ่ายฟุ่มเฟือย เป็นต้นเป็นการสร้างนิสัยมิให้ใช้จ่ายฟุ่มเฟือย
2. การลดรายจ่ายที่จำเป็นลงเพื่อสร้างนิสัยการประหยัด อดออม การใช้ทรัพยากรที่มีอยู่จำกัดอย่างคุ้มค่า เช่นการปลูกผัก ผลไม้ไว้รับประทานเองเพื่อช่วยลดค่าอาหาร และค่าเดินทางไปตลาด อีกทั้งทำให้สุขภาพดีอีกด้วย ลดการใช้น้ำมันเชื้อเพลิงแล้วหันมาออกกำลังกายโดยการปั่นจักรยาน หรือ การเดินการวิ่งแทนการขับรถจักรยานยนต์ หรือรถยนต์ เป็นต้น
3. การเพิ่มรายรับหารายได้เสริมนอกเวลาทำงานปกติเช่น การใช้เวลาว่างรับจ้างตัดเย็บเสื้อผ้า การขายอาหารหลังเลิกงาน การปลูกผักหรือเลี้ยงสัตว์ไว้ขาย เป็นต้น

4. การทำความเข้าใจกันภายในครอบครัวเพื่อให้ทุกคนร่วมมือกันประหยัด รู้จักออม การใช้ทรัพยากรต่างๆ ลด ละ เลิก รายจ่ายหรือสิ่งที่ไม่จำเป็นและช่วยกันสร้างรายรับให้เพียงพอ เหมาะสมกับเศรษฐกิจปัจจุบัน

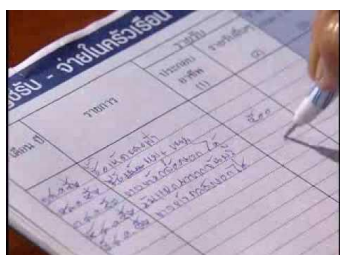

ประโยชน์ของการทำบัญชีครัวเรือน

การทำบัญชีครัวเรือนจะทำให้เราทราบว่าในแต่ละเดือน ครอบครัวมีรายรับ-รายจ่ายอะไรบ้าง คนเราส่วนมากมักจะหลงลืม(ไม่สนใจที่จะจดจำ) เวลาใช้จ่ายเงินออกไปหรือรับเงินเข้ามา พอเวลาผ่านไป 2-3 วันก็ลืมแล้ว ดังนั้น บัญชีครัวเรือนจะช่วยเตือนความจำให้เรา รู้ถึงการใช้จ่ายเงิน เพื่อนำมาเป็นข้อมูลในการวางแผนการใช้จ่ายเงินของครอบครัวเพื่อแก้ไขปัญหาหนี้สิน ให้ครอบครัวมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นได้

1. เพื่อจดบันทึกรายการการดำเนินงานเรียงลำดับก่อนหลัง
2. ง่ายต่อการตรวจสอบ
3. เป็นการควบคุมรักษาทรัพย์สินของกิจการ
4. ป้องกันความผิดพลาดในการดำเนินงาน
5. สามารถปรับปรุงแก้ไขทัน
6. ทำให้ทราบฐานะของกิจการ

7. เป็นประโยชน์ในการตรวจสอบผลกำไร-ขาดทุนได้ตลอดเวลา

เริ่มการทำบัญชีครัวเรือน การทำบัญชีครัวเรือน เริ่มจากการหาสมุดมาสักเล่ม หนึ่งอาจเป็นสมุดที่เด็ก ๆ ใช้แล้วเหลือหน้ากระดาษว่าง ๆ ก็นำมาทำเป็นบัญชีครัวเรือนได้ ปากกาหรือดินสอสำหรับเขียนลงในสมุดบัญชีครัวเรือน สำหรับ

ชาวบ้านหรือคนที่อ่าน-เขียนหนังสือไม่ค่อยคล่องก็อาจใช้ให้ ลูก ๆ ช่วยเขียนให้ การทำบัญชีครัวเรือนในแต่ละวันใช้เวลาไม่นาน ประมาณ 5-10 นาทีก็เสร็จแล้ว เวลาที่เสียไปแค่ 5-10 นาทีต่อวันแต่ประโยชน์ที่ได้รับจากการทำบัญชีครัวเรือนนั้นมีค่ามากมายมหาศาลนักในการช่วยวางแผนการเงินของครอบครัวและสามารถประยุกต์ไปจนถึงการนำไปใช้แก้ไขปัญหานี้สินได้ ขอให้ขอมสละเวลาในแต่ละวันเพื่อความเป็นอยู่ของครอบครัวที่ดีขึ้น

บัญชีครัวเรือนสามารถจัดทำได้หลายรูปแบบแต่อย่างน้อยต้องมีการบันทึกข้อมูลรายรับและรายจ่ายปกติเป็นตาราง 5 ช่องประกอบด้วยช่องแรกวันเดือนปีเพื่อบันทึกวันที่เกิดรายการนั้นช่องที่สองรายการเพื่อบันทึกเหตุการณ์ช่องที่สามรายรับเพื่อบันทึกจำนวนเงินที่ได้รับช่องที่สี่รายจ่ายเพื่อบันทึกจำนวนเงินที่จ่ายออกไปและช่องสุดท้ายยอดคงเหลือเป็นช่องสรุปยอดเงินคงเหลือในแต่ละวัน

การจัดทำบัญชีครัวเรือน มีขั้นตอนดังต่อไปนี้

- 1) แยกประเภทของรายได้ และค่าใช้จ่าย แต่ละประเภทออกมา อาจใช้สมุดบัญชีที่มีขายตามร้านทั่วไป หรือหาสมุดมาตีเส้น แบ่งออกเป็นแถวในแนวตั้งและแนวนอน เพื่อจดรายการ
- 2) กำหนดรหัสประเภทของรายได้ และ ค่าใช้จ่าย เพื่อใช้สรุปประเภทของค่าใช้จ่าย
- 3) เริ่มจากยอดเงินสดยกมา หรือ เงินทุนตั้งต้น แล้ว บวก ด้วยรายได้ หัก ด้วยค่าใช้จ่าย และแสดงยอดคงเหลือไว้
- 4) นำรายการที่เป็นบัญชีประเภทเดียวกัน รวมยอดเข้าด้วยกัน แล้ว แยกไปสรุปไว้ต่างหาก โดยสรุปยอดตามแต่ต้องการ เช่น เป็นรายวัน รายสัปดาห์ รายปักษ์ หรือรายเดือน เป็นต้น

หลักการบันทึกทางบัญชี

หลักการบันทึกบัญชีครัวเรือนคืออาจจะเริ่มจากการมองรวมภาพใหญ่ก่อนว่า ในเดือนหนึ่งๆ หรือปีหนึ่งๆ มีรายการอะไร ดังนี้

- รายการค่าใช้จ่ายใหญ่ๆ อะไรบ้าง ที่ค่อนข้างคงที่ เช่น หรือเงินค่าเรียนหนังสือบุตร หรือเงินค่าวัตถุดิบในการผลิตสินค้า เช่น ค่าปุ๋ย ค่าพันธุ์พืช และมีรายการย่อยๆ ที่เกิดประจำวันอะไรบ้าง เช่น ค่าอาหาร ค่าน้ำค่าไฟฟ้า (ค่าสาธารณูปโภค) ค่าน้ำมัน เงินทำบุญทอดกฐิน ทอดผ้าป่า เป็นต้น

- หนี้สินก็เป็นค่าใช้จ่ายรายการใหญ่ที่เป็นภาระผูกพันที่ต้องชดใช้คืนในอนาคต ได้แก่ ค่าดอกเบี้ยเงินที่ไปกู้ และต้องชดใช้คืนรายเดือนหลายปี จากการกู้ยืมเงินจากเพื่อนบ้าน จากกองทุน หรือธนาคารต่างๆ หรือ การซื้อของด้วยเงินเชื่อ การด้วยเครดิต หรือด้วยเงินผ่อนชำระหรือการเช่าซื้อ การจำนำ จำนอง ขายฝาก เป็นต้น

- เงินคงเหลือ คือ เงินหรือทรัพย์สินที่วัดมูลค่าได้ หลังจากนำรายรับหักรายจ่ายแล้ว ถ้ารายรับมากกว่ารายจ่าย จะเกิดเงินคงเหลือ หรือในหลักทางบัญชีเรียกว่า “กำไร” แต่หากหลังจากนำรายรับหักรายจ่ายแล้ว พบว่า รายจ่ายมากกว่ารายรับจะทำให้เงินคงเหลือติดลบ หรือทางบัญชีเรียกว่า “ขาดทุน” นั่นเอง

ตัวอย่าง บัญชี รายรับ-รายจ่ายภายในครัวเรือน เดือนตุลาคม 2560

วันเดือนปี	รายการ	รายรับ	รายจ่าย	คงเหลือ
1/10/2560	ยอดยกมา			8,000
2/10/2560	ได้รับเงินเดือน	30,000		
	รับเงินจากรับจ้างทำอาหารขาย	4,000		
	ค่าอาหาร		600	
	จ่ายเงินลูกไปโรงเรียน (80*22 วัน)		1,760	
	จ่ายค่าดอกเบี้ยเงินต้นและเงินกู้บางส่วน		18,000	
	ค่าน้ำมันรถและทางด่วน(120*22 วัน)		2,640	
	ค่าอาหาร		2,500	
	จ่ายค่าน้ำ		220	
	จ่ายค่าไฟฟ้า		1,600	
	ซื้อของใช้ในบ้าน		500	
		34,000	27,820	6,180

ตัวอย่างแบบฟอร์มบันทึกรายรับรายจ่ายครัวเรือน

ครัวเรือนที่ชื่อครัวเรือน.....หมู่ที่..... บ้านตำบล

อำเภอจังหวัด.....บันทึกในเดือนพ.ศ.....

รายรับจำนวนเงิน

1. ขายผลผลิตจากการทำนา ทำไร่ ฯ
2. ขายสัตว์เลี้ยง เช่น หมู วัว เป็ด ไก่ ฯ
3. ขายผลิตภัณฑ์จากงานหัตถกรรม
4. การค้าขายสินค้าซื้อมา/ขายอาหาร
5. การขายพืช/สัตว์ หาจากแหล่งธรรมชาติ
6. ค่าจ้างการทำงานหรือให้บริการ
7. เงินเดือน เบี้ยเลี้ยง ค่าคอมมิชชั่น
8. เงินสงเคราะห์และสวัสดิการต่างๆ
9. รายได้จากการขาย/ให้เช่า ที่ดิน บ้าน ฯ
10. รายรับจากดอกเบี้ยเงินกู้/ดอกเบี้ยธนาคารฯ
11. รายได้จากการเลี้ยงโชค
12. เงินที่ได้รับจากการกู้ยืม
13. เงินที่ลูก หลานญาติพี่น้อง ส่งมาให้
14. เงินที่ผู้อื่นช่วยงานต่างๆ
15. เงิน/ลาภลอยที่มีคนนำมาให้เป็นกรณีพิเศษ

รายจ่าย

หมวดที่ 1 : ค่าใช้จ่ายในการประกอบอาชีพ

- 1.1. ค่าจ้างแรงงาน
- 1.2. ค่าเช่าซื้อวัสดุอุปกรณ์ หรือลงทุนเครื่องมือ ฯ
- 1.3. ค่าโดยสาร รถ เรือ รถไฟ ฯ ค่าแสดมภ์ ไปรษณีย์ ฯ
- 1.4. ค่าน้ำมันเชื้อเพลิงพาหนะ เดินทาง/ประกอบอาชีพ
- 1.5. ค่าปุ๋ยชีวภาพ หรืออินทรีย์ ฯ
- 1.6. ค่าปุ๋ยเคมี/ฮอร์โมน ฯ
- 1.7. ยาฆ่าแมลง ยาปราบศัตรูพืช
- 1.8. ค่าซ่อมแซมอุปกรณ์เครื่องมือฯ ประกอบอาชีพ
- 1.9. เงินสด เงินคาวน หรือเงินผ่อน เพื่อซื้อยานพาหนะ
- 1.10. ซื้อสินค้ามาจำหน่าย

หมวดที่ 2 : ค่าอาหาร

- 2.1. ข้าวสารทุกชนิด
- 2.2. เนื้อสัตว์บก สัตว์น้ำ แมลง และสัตว์อื่นๆ ที่ใช้เป็นอาหาร

- 2.3. ผักสด และผลไม้สดต่างๆ รวมทั้งพริก หัวหอม กระเทียมฯ
- 2.4. ไข่สด เช่น ไข่เป็ด ไข่ไก่ ไข่นกกระทา ฯ
- 2.5. เครื่องเทศ เช่น พริกไทย กานพลู ขมิ้น ฯ
- 2.6. อาหารแห้ง อาหารกระป๋อง อาหารหมักดอง อาหารสำเร็จรูป ฯ
- 2.7. อาหารสำเร็จที่ซื้อจากร้าน เช่น ข้าวผัด เกี๊ยวเตี๋ยว ขนมหวาน ฯ
- 2.8. น้ำดื่มสะอาด เช่นน้ำแร่ น้ำโพลาลิส ฯ
- 2.9. น้ำอัดลม ชา กาแฟ เครื่องดื่มเกลือแร่ ฯ
- 2.10. นมทุกชนิด โอวัลติน ไมโล โกโก้ น้ำผลไม้
- 2.11. ขนมขบเคี้ยว ขนมกรุบกรอบ ลูกอม
- 2.12. ค่าขนมที่ให้เด็กไปโรงเรียนรายวัน /รายเดือน
- 2.14. เหล้า เบียร์ ยาแดง ไวน์ กระแช่ สาโท
- 2.15. ค่าเชื้อเพลิงในการหุงต้ม เช่น แก๊ส ถ่าน ฟืน ฯลฯ

หมวดที่ 3 : ยา - สุขภาพอนามัย

- 3.1. ยาแก้ปวด
- 3.2. ยารักษาโรคอื่นๆ
- 3.3. ยาหรืออุปกรณ์คุ้มครองกำเนิด
- 3.4. ค่ารักษาพยาบาลทั้งที่สถานีนอนามัย โรงพยาบาล และคลินิก
- 3.5. ยาสูบ บุหรี่ หมาก ยานัตถุ์ ฯลฯ
- 3.6. จ่ายเบี้ยประกันชีวิต เบี้ยประกันสุขภาพ และเบี้ยประกันภัย

รายรับ

หมวดที่ 4 : เสื้อผ้า เครื่องแต่งกาย และเครื่องประดับ

- 4.1. เสื้อผ้า เครื่องแต่งกาย และเครื่องนอน
- 4.2. ค่าใช้จ่ายในการเสริมสวย เช่น ตัดผม คัดผม ย้อมผม เครื่องสำอาง ฯ
- 4.3. ซื้ทอง เงิน นาก เพชร พลอย และเครื่องประดับที่มีค่าอื่นๆ

รวมค่าใช้จ่ายหมวดที่ 4

หมวดที่ 5 : ที่อยู่อาศัย

- 5.1. เงินสด เงินคาวน หรือเงินผ่อน เพื่อซื้อ/เช่าที่ดิน ฯ
- 5.2. ซ่อมแซม ต่อเติมหรือปลูกบ้าน หรือปรับปรุงบริเวณบ้าน/ที่ดิน
- 5.3. เงินสด เงินคาวน และเงินผ่อน เพื่อซื้อ/ซ่อมเครื่องใช้ในบ้าน ฯ
- 5.4. ของใช้ประจำวัน เช่น สบู่ ยาสีฟัน ของเด็กเล่น ฯ
- 5.5. ค่าไฟฟ้า
- 5.6. ค่าน้ำประปา
- 5.7. ค่าโทรศัพท์ทั้งครัวเรือน รายเดือน/ค่าบัตรเติมโทรศัพท์
- 5.8. ค่าหนังสือพิมพ์ หนังสือ นิตยสาร

5.9. ค่าภาษีต่างๆ เช่น ภาษีบำรุงท้องที่ ที่ดิน ป้าย ร้านค้า ฯ

รวมค่าใช้จ่ายหมวดที่ 5

หมวดที่ 6 : ค่าใช้จ่ายเพื่อการลงทุน งานสังคม และเพื่อพักผ่อนหย่อนใจ

6.1. ฝากธนาคาร ซื้อพันธบัตร ฝากสหกรณ์ออมทรัพย์ ออกเงินกู้

6.2. จ่ายดอกเบี้ย และผ่อนชำระหนี้เงินกู้ เงินยืม เงินเช่า

6.3. เงินทำบุญ หรือบริจาค

6.4. เงินช่วยงานหรือเงินใส่ซอง เช่น งานแต่งงาน งานศพ งานบวช ฯ

6.5. ค่าใช้จ่ายในการจัดงานแต่งงาน/งานศพ บวชนาค ขึ้นบ้านใหม่ ฯ

6.6. จ่ายพักผ่อนหย่อนใจ เช่น ค่าแผ่นซีดี ค่าตั๋วหนัง ดนตรี ฯ

6.7. ซื้อสัตว์เลี้ยง เช่น สุนัข นก ปลา ฯ หรือไม้ดอกไม้ประดับ

6.8. เงินเดือนหรือเงินที่ส่งไปช่วยเหลือญาติในครอบครัวที่อยู่อื่น

6.9. เงินเสียไปโดยไม่เต็มใจ เช่น ทำเงินหาย ถูกลักขโมย ถูกปรับ ฯ

6.10. เงินที่จ่ายเพื่อการเลี้ยงชีพ เช่น ซื้อหอย ลอตเตอรี่ สลากกินแบ่ง ฯ

6.11. เงินเลี้ยงดวงในรูปแบบต่างๆ

หมวดที่ 7 : ค่าใช้จ่ายในการศึกษา

7.1. ค่าเทอม ค่าเรียนพิเศษ ค่ากิจกรรมพิเศษ

7.2. ค่าอุปกรณ์การเรียน เช่น เครื่องเขียน สมุด หนังสือเรียน กระเป๋า ฯ

7.3. ค่าชุดนักเรียน ชุดพลศึกษา ชุดลูกเสือ เนตรนารี ยูวกาชาด ฯ

รวมค่าใช้จ่ายหมวดที่ 7

ข้อมูลที่ได้รับจากการทำบัญชีครัวเรือน

จะช่วยให้เราสามารถวางแผนการใช้จ่ายเงินในเดือนถัดไปได้ การรู้จักวางแผนการใช้จ่ายเงินจะช่วยให้สถานการณ์การเงินของครอบครัวดีขึ้นและทำให้เรามองเห็นหนทางในการนำข้อมูลบัญชีครัวเรือนไปประยุกต์ใช้ในการแก้ไขปัญหาหนี้สินของครอบครัวได้ซึ่งวิธีดังกล่าวก็คือการวางแผนทางการเงิน (Financial Planning) นั่นเอง เพียงแต่นำมาประยุกต์ใช้ในแบบที่ชาวบ้านเข้าใจจนสามารถนำการทำบัญชีครัวเรือนไปปฏิบัติจนได้และทำให้ความเป็นอยู่ของครอบครัวดีขึ้น

การวิเคราะห์บัญชีครัวเรือน

ให้นำบัญชีครัวเรือนที่ผ่านมาในระยะเวลา 1 เดือน มาพิจารณาดูว่า รายรับ-รายจ่าย มีความสมดุลกันหรือไม่ รับมากกว่าจ่ายหรือจ่ายมากกว่ารับ โดยเฉพาะครอบครัวที่มีปัญหาเรื่องหนี้สิน รายจ่ายมักจะมากกว่ารายรับ จึง

ต้องให้ความสำคัญในการพิจารณารายจ่ายให้ดีกว่า พยายามหารายการไหนที่จะลดหรือตัดออกได้(รายการที่ฟุ่มเฟือย) ก็ให้หาทางปรับลดหรือตัดรายการรายจ่ายเหล่านี้ออกไป

วันที่	รายการ	ได้รับ	จ่าย
1	ได้รับเงินค่าตอบแทน	500	
2	ได้รับเงินค่าตอบแทน	400	
2	ได้รับเงินค่าตอบแทน	300	
3	ได้รับเงินค่าตอบแทน	500	200
4	ได้รับเงินค่าตอบแทน	3,250	100
5			500
6			100
7			
8			
9			
		300	

ข้อควรระวัง

ในการจัดทำบัญชีครัวเรือน คือ สัมบันทึกบัญชี ทำให้ขาดความต่อเนื่องในการบันทึก และส่งผลให้ไม่ยากบันทึก ผู้จัดทำเข้าใจผิดในรายการบัญชี ไม่เข้าใจรายการที่เป็นรายรับ จึงไม่ได้บันทึกบัญชี เช่น ลูกส่งเงินมาให้พ่อแม่สำหรับใช้จ่ายทุกวันสิ้นเดือน แต่พ่อแม่ไม่ได้บันทึกบัญชีรายรับเนื่องจากเข้าใจว่าเงินที่ได้รับมานั้นมิได้เกิดจากการประกอบอาชีพของตนเองหรือ เข้าใจผิดรายการหนี้สินแต่บันทึกว่าเป็นรายรับ ทำให้มิได้เก็บเงินไว้สำหรับจ่ายชำระหนี้ในอนาคต เช่น ยืมเงินจากเพื่อนบ้านมาใช้จ่ายภายในครอบครัว ถึงแม้จะได้รับเงินมาแต่รายการดังกล่าวไม่ถือว่าเป็นรายรับเนื่องจากตนเองมีภาระผูกพันที่ต้องชดใช้ในอนาคต ซึ่งอาจต้องชดใช้เงินคืนพร้อมด้วยดอกเบี้ยด้วยจากสาเหตุดังกล่าวอาจทำให้ครอบครัววางแผนการใช้จ่ายเงินผิดพลาด

ปัญหาของการจัดทำบัญชีครัวเรือน

ปัญหาที่สำคัญของการจัดทำบัญชี มีดังนี้

1. การสัมบันทึกบัญชี ทำให้ขาดความต่อเนื่องในการบันทึก และส่งผลให้ไม่ยากบันทึก
2. ผู้จัดทำเข้าใจผิดในรายการบัญชี ไม่เข้าใจรายการที่เป็นรายรับ จึงไม่ได้บันทึกบัญชี เช่น ลูกส่งเงินมาให้พ่อแม่สำหรับใช้จ่ายทุกวันสิ้นเดือน แต่พ่อแม่ไม่ได้บันทึกบัญชีรายรับ เนื่องจากเข้าใจว่าเงินที่ได้รับมานั้นมิได้เกิดจากการประกอบอาชีพของตนเองหรือ เข้าใจผิดรายการหนี้สิน เช่น ยืมเงินมาใช้ แต่บันทึกว่าเป็นรายรับ ทำให้มิได้เก็บเงินไว้สำหรับจ่ายชำระหนี้ในอนาคต

3. การเขียนชื่อรายการผิด การบันทึกตัวเลขผิด การบวกหรือการลบจำนวนเงินผิดอาจเกิดจากการลืมจดบันทึกรายการบัญชี หรือบันทึกรายการซ้ำๆ กันหลายรายการ ปัญหาดังกล่าวแก้ไขโดยการคำนวณจำนวนเงินกระทบยอดเงินคงเหลือในบัญชีกับยอดเงินฝากธนาคารที่ครอบครัวมีอยู่จริง หรือยอดเงินที่เก็บไว้สำหรับใช้จ่ายจริง หากพบว่ายอดเงินคงเหลือในบัญชีเท่ากับยอดเงินคงเหลือในบัญชีเงินฝากธนาคาร แสดงว่าการจัดทำบัญชีถูกต้อง แต่หากกระทบยอดแล้วยอดเงินทั้งสองไม่เท่ากันอาจเกิดจากการบันทึกบัญชีผิดพลาด หรือเงินสดของครอบครัวสูญหาย

แนวทางในการแก้ไขลดปัญหารายรับไม่เพียงพอกับรายจ่ายนั้นมีดังนี้

- การตัดรายจ่ายที่ไม่จำเป็นออก เพื่อลดภาระการจ่ายเงินออกจากครอบครัว เช่น รายจ่ายเกี่ยวกับการพนัน การแทงหวย ซื้อลอตเตอรี่ สูบบุหรี่ ดื่มสุรา ของมีเนมา รายจ่ายฟุ่มเฟือย เป็นต้น

- การลดรายจ่ายที่จำเป็นลง เพื่อสร้างนิสัยการประหยัด อดออม การใช้ทรัพยากรที่มีอยู่จำกัดอย่างคุ้มค่า เช่น การปลูกผักสวนครัวไว้รับประทานเอง เพื่อช่วยลดค่าอาหาร และค่าเดินทางไปตลาด ลดการใช้น้ำมันเชื้อเพลิงด้วยการหันมาเดิน การปั่นจักรยานแทนการขับรถ

- การเพิ่มรายรับหารายได้เสริมนอกเวลาทำงานปกติ เช่น การใช้เวลาว่างรับจ้างทำอาหาร ทำขนม ทำหัตถกรรม ตัดเย็บเสื้อผ้า หรือเลี้ยงเป็ดเลี้ยงไก่ เป็นต้น

- การทำความเข้าใจกันภายในครัวเรือนเพื่อให้ทุกคนร่วมมือกันประหยัด อดออม เลิกใช้จ่ายในรายการบัญชีที่ไม่จำเป็น และช่วยกันสร้างรายรับให้เพียงพอ

การวางแผนการใช้จ่ายเงิน

เมื่อมีการบันทึกการใช้จ่ายของครอบครัวเป็นรายเดือนแล้ว ข้อมูลการใช้จ่ายจะต้องนำมาคำนวณสรุปว่าเป็นอย่างไร ครอบครัวควรมีรายได้มากกว่ารายจ่าย ถ้ารายจ่ายมากกว่าก็ต้องหาวิธีการแก้ไขโดยด่วน โดยมีข้อควรพิจารณาดังนี้

1. การตัดรายจ่ายที่ไม่จำเป็นออก เพื่อลดภาระการจ่ายเงินออกจากครอบครัว เช่น รายจ่ายเกี่ยวกับการพนัน สิ่งเสพติดของมีนเมา รายจ่ายฟุ่มเฟือย เป็นต้นเป็นการสร้างนิสัยมิให้ใช้จ่ายฟุ่มเฟือย
2. การลดรายจ่ายที่จำเป็นลง เพื่อสร้างนิสัยการประหยัด อดออม การใช้ทรัพยากรที่มีอยู่จำกัดอย่างคุ้มค่า เช่น การปลูกผัก ผลไม้ไว้รับประทานเอง เพื่อช่วยลดค่าอาหาร และค่าเดินทางไปตลาด อีกทั้งทำให้สุขภาพดีอีกด้วย ลดการใช้น้ำมันเชื้อเพลิงแล้วหันมาออกกำลังกายโดยการปั่นจักรยาน หรือการเดิน การวิ่งแทนการขับรถจักรยานยนต์ หรือรถยนต์ เป็นต้น
3. การเพิ่มรายรับหารายได้เสริมนอกเวลาทำงานปกติ เช่น การใช้เวลาว่างรับจ้างตัดเย็บเสื้อผ้า การขายอาหารหลังเลิกงาน การปลูกผัก หรือเลี้ยงสัตว์ไว้ขาย เป็นต้น
4. การทำความเข้าใจกันภายในครอบครัวเพื่อให้ทุกคนร่วมมือกันประหยัด รู้จักอดออม การใช้ทรัพยากรต่างๆ ลด ละ เลิก รายจ่ายหรือสิ่งที่ไม่จำเป็น และช่วยกันสร้างรายรับให้เพียงพอ เหมาะสมกับเศรษฐกิจปัจจุบัน

การเรียนรู้การจัดการการเงินและการออม

การเรียนรู้เพื่อการจัดสรรเงินอย่างถูกต้องโดยนำข้อมูลการใช้จ่ายเงินภายในครัวเรือนมาจัดเรียงลำดับความสำคัญของรายจ่าย และวางแผนการใช้จ่ายเงิน โดยพิจารณาแต่ละรายการในแต่ละวันมีรายจ่ายใดที่มีความสำคัญมาก และรายจ่ายใดไม่จำเป็นให้ตัดออก เพื่อให้การใช้จ่ายเงินภายในครอบครัวมีพอใช้และเหลือเก็บเพื่อการออมทรัพย์สำหรับใช้จ่ายสิ่งจำเป็นในอนาคต อย่างไรก็ตาม หากพบว่า รายรับน้อยกว่ารายจ่าย ต้องหาแนวทางนำเงินมาใช้จ่ายให้เพียงพอ โดยอาจต้องกู้ยืมเงินมาใช้จ่าย แต่การกู้ยืมเงินไม่ใช่แนวทางแก้ไขปัญหามาในระยะยาวยังส่งผลให้ครอบครัวมีภาระหนี้สินจำนวนมาทั้งเงินต้นและดอกเบี้ย

คำพ่อสอน เศรษฐกิจพอเพียง

"...ให้พอเพียงนี้หมายความว่า มีเงินมีอยู่ไม่ทุ้มแต่ก็ไม่รวยจนไม่ได้ แต่พอ และมีของอย่าง
 อารมณ์ดีพอแต่ก็ไม่โอ้อวด炫耀 ด้กักได้ก็สมควรที่จะทำ สมควรที่จะปฏิบัติ"
 "Self - sufficiency นั้นหมายความว่า สิ่งใดที่เราใช้ ไม่ต้องไปขอเงินคนอื่น
 อยู่ได้กับตนเอง..."

"...คนเราถ้าพอในทางสติปัญญา ก็มีสติปัญญาไม่น้อย
 เมื่อมีสติปัญญา ก็เพียงพอเป็นของตนเองได้ ด้กักได้
 มีความดีใจดีใจ มีอารมณ์ดีที่จะทำอะไร
 ต้องพอเพียง หมายความว่า พอประมาณ
 ใช้อย่าง ไม่โอ้อวดอย่างภาค คนเรารู้เป็นสุข..."

ความพอประมาณ หมายถึง ความพอดี ที่ไม่น้อยเกินไป
 และไม่มากเกินไป โดยไม่เบียดเบียนตนเอง และผู้อื่น เช่น
 การผลิตและการบริโภคที่อยู่ในระดับพอประมาณ

ความมีเหตุผล หมายถึง การตัดสินใจอย่างมีระดับ
 ของความพอเพียงนั้น จะต้องเป็นไปอย่างมีเหตุผล
 โดยพิจารณาจากเหตุผลที่จริง ที่ไม่เพียงต้องดูจากความรู้สึก
 ผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจากผลกระทบนั้น ๆ อย่างรอบคอบ

การมีภูมิปัญญาที่ดีในตน หมายถึง การเรียนรู้วิถีชีวิตอัน
 สมบูรณ์ และการปรับเปลี่ยนองค์ความรู้ ๆ ที่เกิดขึ้น
 โดยคำนึงถึงความจำเป็นได้ของสถานการณ์ต่าง ๆ
 ที่คาดว่าจะเกิดขึ้นในอนาคตทั้งใกล้และไกล

